

Usługi finansowe: zmiany i perspektywy – Przegląd

Streszczenie

Wprowadzenie

Niedawny kryzys finansowy ujawnił poważne wyzwania, przed którymi stoi europejski sektor usług finansowych. Jakie są szanse, że z kryzysu wyjdzie żywotny i bardziej prężny sektor finansowy? W raporcie dokonano przeglądu tendencji ekonomicznych w sektorze bankowości i ubezpieczeń oraz dyskusji dotyczącej regulacji rynków finansowych. Szczegółowo przeanalizowano modele biznesowe stosowane w różnych segmentach sektora finansowego w odpowiedzi na kryzys. Ponadto omówiono scenariusze potencjalnych procesów dostosowania europejskiego sektora usług finansowych. Badanie zostało przeprowadzone z wykorzystaniem studiów przypadków przedsiębiorstw działających w sektorze, ankiety internetowej oraz wywiadów z ekspertami z firm, partnerów społecznych, instytucji badawczych i władz oraz szczegółowej analizy wyników i danych finansowych przedsiębiorstw.

Kontekst polityki

Mało prawdopodobne jest zakończenie serii wydarzeń wynikających ze słabości banków. Zwiększające się zagrożenia na stałe wpisane w rynki nieruchomości, produktów i banki w Europie i Stanach Zjednoczonych będą miały negatywny wpływ na aktywa banków oraz na wzrost gospodarczy. W konsekwencji wszystkie scenariusze wyjścia opracowane przez Komisję Europejską wskazują na etap przejściowy z niskim, a nawet ujemnym wzrostem. W ramach doświadczeń pozytywnych – rozpoczęto reformy uregulowań, a zatwierdzenie przez Senat w Stanach Zjednoczonych ustawy o reformie Wall Street zmniejszyło niepewność co do ich zakresu i kierunku, podjęte zostały również decyzje dotyczące uregulowania funduszy hedgingowych i innych kwestii w Unii Europejskiej. Trwa jednak światowa debata na temat ogólnosiękatowych ram regulacyjnych wcześniej zaplanowana przez rządy G20.

Kluczowe ustalenia

W odpowiedzi na kryzys przedsiębiorstwa finansowe dostosowały swoje modele biznesowe, koncentrując się na mocnych stronach ich działalności podstawowej. W szczególności można zaobserwować silny proces delewarowania (spłacania zadłużenia) w bankowości prywatnej. Wiele banków prywatnych próbowało rozwijać działalność detaliczną i komercyjną, ale wróciło do bankowości inwestycyjnej po tym, jak na rynkach kapitałowych pojawiły się obiecujące możliwości. Banki państwowe, stanowiące część publicznych programów ratunkowych, zostały zrestrukturyzowane poprzez sprzedaż działalności peryferyjnej i ryzykownej. Udoskonalono narzędzia oceny ryzyka i zaostrzono wymogi dotyczące kapitału własnego. Bilanse zostały poprawione dzięki znaczącym odpisom aktualizacyjnym i do większości działalności powróciła rentowność.

Ten powrót rentowności odbył się jednak kosztem znacznych cięć zatrudnienia. W 2009 r. około 10% stanowisk pracy w analizowanych bankach państwowych zostało zredukowanych (około 5% w analizowanych bankach prywatnych). W analizowanych bankach spółdzielczych zatrudnienie zredukowano o 1%. Tylko jedna firma ubezpieczeniowa i tak zwany bank „etyczny” zwiększyły zatrudnienie. Mimo że studia przypadków nie dają pełnego obrazu zmian w zatrudnieniu w sektorze, pokazują w jaki sposób restrukturyzacja sektora wpływała na zatrudnienie.

Większość firm dokonała przeglądu systemów wynagradzania menadżerów i brokerów inwestycyjnych, wiążąc ich wynagrodzenia z wynikami biznesowymi za okres kilkuletni. Ogólnie rzecz biorąc premie, w stosunku do stałych wynagrodzeń, zostały zredukowane, a ich wypłata została odroczone na 3 do 4 lat. Znaczący odsetek premii jest obecnie przyznawany w postaci udziałów

w przedsiębiorstwie. W konsekwencji stale można obserwować wpływ tych zmian na zachowania inwestycyjne i skłonność do ryzyka.

Modele biznesowe przedsiębiorstw finansowych, pomimo pewnych wspólnych tendencji, są bardzo zróżnicowane. Można je zaklasyfikować do trzech różnych grup: Pierwsza grupa „liberalnych” banków, funduszy inwestycyjnych i innych pośredników osiąga znaczące zyski z portfeli instrumentów finansowych i transakcji z użyciem środków własnych. Pomimo dostosowywania swojej działalności biznesowej do nowych warunków rynkowych starają się kontynuować realizację strategii nastawionej na zysk, naciskając na jedynie kosmetyczne zmiany w ramach prawnych.

Druga grupa „banków państwowych”, które trafiły pod kontrolę państwa w czasie kryzysu, to banki, które czeka poważna restrukturyzacja. Muszą dostosować się do znacznych strat w portfelu instrumentów finansowych oraz do ukierunkowania strategii biznesowych na działalność detaliczną i komercyjną. Nadzór publiczny wpływa w znaczący sposób na proces restrukturyzacji, ale równocześnie ma korzystne oddziaływanie dzięki gwarancjom państwowym.

Trzecia grupa jest opisywana jako „zrównoważona”, ponieważ są to instytucje realizujące długoterminowe strategie, charakteryzujące się słabszym lewarowaniem i mniej ambitnymi celami dotyczącymi zysków. Grupa ta nie była silnie zaangażowana w nowe rynki finansowe i dlatego została dotknięta jedynie niewielkimi stratami wynikającymi z odpisów aktualizacyjnych aktywów. Do grupy tej należy część banków oszczędnościowych i banków spółdzielczych oraz nowo pojawiające się banki „etyczne”, a także większość firm ubezpieczeniowych.

Scenariusze na przyszłość

W oparciu o powyższe ustalenia opracowano trzy możliwe scenariusze dostosowania dla europejskiego sektora usług finansowych.

Przeszłość to przyszłość

Ten scenariusz zakłada, że duzi gracze są wystarczająco silni, by nie została przeprowadzona żadna znacząca reforma systemów finansowych. Kryzys interpretuje się zazwyczaj jako skumulowanie niekorzystnych okoliczności, a nie jako błąd systemowy. Pozwala to „liberalnym” bankom dalszą realizację strategii ukierunkowanych na zysk, podczas gdy „zrównoważony” segment utrzyma swoją pozycję, nie umacniając jej jednak. Wobec rosnącego znaczenia banków „liberalnych” „banki państwowe” będą poddawane naciskom i rządy będą dążyły do zmniejszenia swojego zaangażowania w takie instytucje. Ten scenariusz zakłada, że można uniknąć dalszego kryzysu finansowego przy minimalnych dostosowaniach uregulowań prawnych

oraz że bankowość detaliczna i komercyjna zapewnią wystarczającą stabilność.

Nowy porządek na rynkach finansowych

Ten scenariusz przewiduje uzgodnienie przez rządy G20 zasadniczej reformy światowego systemu finansowego w grudniu 2010 r. Reforma obejmuje wyższe poziomy środków własnych, ocenę ryzyka, oddzielenie bankowości inwestycyjnej od bankowości detalicznej i komercyjnej, składanie planów naprawczych („testamentów życia”) – przynajmniej przez dużych graczy – oraz skuteczny monitoring. Wdrożenie tych zasad zmniejszy przewagę konkurencyjną banków liberalnych i postawi na lepszej pozycji przedsiębiorstwa zrównoważone i państwowe. Wyższy poziom środków własnych będzie kluczowy w tym rozwiązaniu, co będzie wymagało długiego i trudnego okresu przejściowego.

Podzielone gospodarki

Ten scenariusz zakłada, że nie można kontrolować kryzysu finansowego. Podniesienie domyślnych poziomów oprocentowania i przeciążenie budżetów publicznych zmusi niektóre rządy strefy euro do zmniejszenia pasywów o 20 do 30% i rozwiązania – zamknięcia lub znacjonalizowania – niektórych banków. Zaciskanie pasa w krajach europejskim będzie dodatkowym obciążeniem dla realnych gospodarek, a rosnąca inflacja w Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii będą przyczyną dalszego braku równowagi. Ten scenariusz przewiduje niepowodzenie międzynarodowej regulacji rynków finansowych, tym samym grupa menadżerów i ekspertów nastawionych na zysk i wzrost będzie nadal zajmowała się krótkoterminową spekulacją i arbitrażem, a wspierać ich będą niektóre kraje oferujące liberalne rynki finansowe. Podejściu temu będą sprzeciwiać się niektóre grupy społeczeństwa, które rozpoczną rozwijanie lokalnych gospodarek opartych na sieciach. Krytyka zglobalizowanej gospodarki będzie prowadzić do nowego podejścia opartego na mikroorganizmach, a nie makroinstytucjach.

We wszystkich scenariuszach przewiduje się dalszą redukcję zatrudnienia w sektorze finansowym. Najbardziej dotkliwa będzie ona w trzecim scenariuszu. Naciski zmierzające do ograniczenia kosztów będą jednak silne we wszystkich scenariuszach, a technologie informacyjne i komunikacyjne będą umożliwiały stały wzrost wydajności. Dialog społeczny najlepiej rozwinie się w drugim z trzech scenariuszy (nowy porządek).

Dodatkowe informacje

Sprawozdanie Usługi finansowe: wyzwania i perspektywy jest dostępne pod adresem
<http://www.eurofound.europa.eu/emcc/content/source/eu10001a.htm>

Radosław Owczarzak, kierownik badania
row@eurofound.europa.eu